

Aan de leden van de Provinciale Staten
van de provincie Zuid-Holland
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW DEN HAAG

Onderwerp
Boardletter 2019

Behandeld door
J. van Koert MSc RA

Datum
19 november 2019

Ons kenmerk

Geachte statenleden,

Wij hebben conform de opdracht, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2019, de interim-controle voor de provincie Zuid-Holland uitgevoerd. Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne-beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. In onze Boardletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen ter zake opgenomen. Deze boardletter betreft een samenvatting van de Boardletter. Tevens heeft deze controle als doelstelling om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2019 te signaleren en onder uw aandacht te brengen.

Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie is uitgevoerd in het kader van de door u verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken en het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

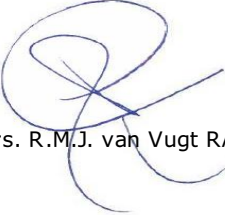
De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing, de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel van uw provincie, maar slechts die delen die ten grondslag liggen aan financiële mutaties in uw provincie.

Wij merken op dat deze brief is opgesteld ten behoeve van de leden van de Provinciale Staten van de provincie Zuid-Holland en niet zonder onze toestemming aan derden mag worden verstrekt.

De bevindingen en aanbevelingen dienen te worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het directieteam als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

Graag willen wij deze rapportage en de daarin opgenomen bevindingen en aanbevelingen nader met u bespreken.

Hoogachtend,
Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Inhoud

01 Managementsamenvatting

Managementsamenvatting 4

02 Aandachtspunten

Aandachtspunten jaarrekeningcontrole 2019 22

03 Actualiteiten

Rechtmatigheidsverantwoording 24

04 Disclaimer

Disclaimer 26

01 Management- samenvatting

Management-samenvatting

Aandachts-punten

Actualiteiten

Disclaimer

Als onderdeel van de interim-controle hebben wij een aantal relevante thema's benoemd. Deze thema's zijn hierna verder uitgewerkt.

Beheersing investeringsprojecten

Binnen de provincie is sprake van diverse grote investeringsprojecten. Wij voeren, naast de reguliere jaarrekeningcontrole, controles uit op de specifieke verantwoordingen van diverse projecten. De (risico)beheersing van deze projecten is een aandachtspunt, omdat de risico's onder andere gevolgen kunnen hebben op de bijdragen van derden, de financiële uitkomsten en het imago van de provincie. Tussentijds accuraat zicht op de uitnutting van deelbudgetten en de daarbij horende financiering is hierom van belang.

Wij hebben vastgesteld dat sprake is van correcties die achteraf bij een project worden doorgevoerd in reeds afgesloten jaren. De doorgevoerde correcties hebben betrekking op kosten die niet-subsidiabel zijn en hebben overigens geen materiële invloed op de jaarrekening. Deze correcties komen het voorgenoemde accurate inzicht in de uitputting van deelbudgetten niet ten goede. De tussentijdse sturingsinformatie is hierdoor niet optimaal. Bij het samenstellen van de jaarrekening is van belang dat dit risico op basis van analyses en interne controles beperkt wordt.

Daarnaast is er sprake van een risicodossier per investeringsproject. Bij deze investeringsprojecten adviseren wij u verdere aansluiting te zoeken bij uw integrale risicomanagement voor de gehele organisatie. Hiermee kan een verdere versterking van de aansluiting van uw integrale risicoanalyse, uw P&C documenten en de risicoanalyse van de individuele projecten worden gerealiseerd. Het is belangrijk dat centraal voldoende inzicht bestaat in alle relevante risico's.

Voorziening groot onderhoud MJOP gebouwen

In de jaarrekening 2016 is de onderhoudsvoorziening provinciehuis voor het eerst opgenomen als een verplichting op uw balans. Definitieve besluitvorming over de ten laste van de voorziening te brengen kosten heeft recent plaatsgevonden. Voor de jaarrekening 2019 is het van belang de meest actuele informatie omtrent de kosten die samenhangen met het onderhoud en de renovatie van het C gebouw te betrekken in de bepaling van de jaarlijkse storting in de voorziening. Wij vragen u de uitgangspunten te documenteren in de bij deze voorziening horende position paper.

Beleid rondom reserves

Dit voorjaar hebben wij met diverse gremia binnen uw provincie gesproken over het beleid dat gevoerd wordt omtrent reserves. Dit betrof met name de programmareserves en de hoeveelheid reserves. Wij hebben begrepen dat u hierover in gesprek bent met de Provinciale Staten.

Monitoring verbonden partijen

Wij adviseren u bij het opstellen van de jaarrekening 2019 de actuele status van risicovolle verbonden partijen evenals afgelopen periode met grote aandacht te blijven bekijken. Met name recente besluiten van Provinciale Staten en actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op de aanspraken die gedaan kunnen worden op de provincie of op het risicoprofiel van de verbonden partijen vragen hierbij uw voortdurende aandacht.

Risico's verbonden partijen

Houdstermaatschappij Zuid-Holland en Warmtebedrijf

De risico's die er zijn met betrekking tot de Houdstermaatschappij Zuid-Holland, hangen voornamelijk samen met de investeringen die gedaan worden in het Warmteparticipatiefonds. Recente besluitvorming hieromtrent alsmede het rekenkameronderzoek van de gemeente Rotterdam geven relevante informatie om de sturingsrelatie te monitoren en waar nodig aan te passen.

Bij Energiq is sprake van enkele afwaarderingen van recente verrichte investeringen. Dit lijkt inherent te zijn aan de gekozen strategie, maar brengen wij desondanks onder uw aandacht.

Innovation Quarter (IQ)

Uw aandeel in IQ is ultimo 2018 € 25 miljoen. Vanwege de controlestandaarden die wij dienen te volgen, zullen wij in het kader van de jaarrekeningcontrole van de provincie reviewwerkzaamheden bij de accountant van IQ verrichten.

Grondbank Zuidplas

Een aandachtspunt bij deze verbonden partij is dat nadere besluitvorming over de ontwikkelopgave impact heeft op het resultaat van deze verbonden partij. In het afgelopen jaar zijn hiertoe weer verdere stappen gezet. Indien besluitvorming voor de jaarrekening 2019 heeft plaatsgevonden, dienen de effecten hiervan in de jaarrekening 2019 van de provincie (en de grondbank) te worden verwerkt.

 Management-samenvatting

 Bevindingen

 Actualiteiten

 Disclaimer

Rijnland Route

De realisatie van de Rijnland Route is voor de provincie in financiële zin een groot en belangrijk project. Het project wordt financieel mede mogelijk gemaakt door bijdragen van verschillende financiers waaronder het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Achteraf zal de provincie Zuid-Holland ten behoeve van de finale afrekening een verantwoording met een controleverklaring moeten overleggen over de gemaakte kosten. Gezien de lange looptijd van dit project is besloten om de kosten jaarlijks te laten controleren door de externe accountant. Om deze wijze wordt voorkomen dat achteraf bepaalde informatie niet meer beschikbaar is, bijvoorbeeld als gevolg van het vertrek van projectleden. Per heden zijn de kosten tot en met 2017 gecontroleerd en de controle van de kosten 2018 wordt op korte termijn afgerond.

Follow-up aanbevelingen

Onze rapportages over 2018 bevatten diverse aanbevelingen. Tijdens de interim-controle 2019 hebben wij vastgesteld welke opvolging u aan deze aanbevelingen gegeven heeft. Samengevat geeft dit het volgende beeld:

Nog niet opgelost:	-
In behandeling:	16
Opgelost:	8
Totaal:	24

Alle aanbevelingen zijn onderhanden. Hierbij is relevant te vermelden dat enkele aanbevelingen in april 2019 zijn gedaan en dat een aantal aanbevelingen een langere oplostijd vraagt.

02 Aandachtspunten jaarrekeningcontrole

**Management-
samenvatting**

**Aandachts-
punten**

Actualiteiten

Disclaimer

Materiële vaste activa

Een belangrijke positie in uw jaarrekening zijn de materiële vaste activa. De waarde van de vaste activa (waaronder de materiële vaste activa) zijn de afgelopen jaren met bijna € 200 miljoen toegenomen en gaan de komende jaren verder toenemen. Dit betreft onder andere de investeringen in de Rijnland Route.

Belangrijke aandachtspunten voor de materiële vaste activa voor de jaarrekeningcontrole zijn:

- Kredietbewaking
- Projectbeheersing

Kredietbewaking

Bij de controle 2018 hebben wij geconstateerd dat het niet mogelijk was een rapportage te genereren waaruit blijkt wat het krediet is voor de in 2018 gedane investeringen op investeringsniveau. Dit bemoeilijkt een centrale kredietmonitoring. Voor 2019 is het van belang dat dit overzicht beschikbaar komt tijdens de jaarrekeningcontrole.

Projectbeheersing

Wij voeren diverse projectcontroles uit. Dit zijn controles waar de subsidieverstrekker een afzonderlijke controleverklaring vraagt bij een specifieke projectverantwoording. Vanuit deze controles constateren wij regelmatig dat sprake is van onjuiste kostenverantwoording. Om te voorkomen dat deze onjuistheden nog in de jaarrekening 2019 verwerkt zitten, adviseren wij om een interne controle hierop in te richten, waarbij de focus gelegd wordt op de risicovolle projecten en posten. De aanpak hiervoor is reeds besproken met Team AO/IC.

Europese aanbestedingen

Tijdens de jaarrekeningcontrole voeren wij een controle uit op de rechtmatigheid van de inkopen inzake de Europese aanbestedingswet. Bij de provincie Zuid-Holland is er sprake van een groot aantal verschillende crediteuren en opdrachten. Hierdoor is de controle van de Europese aanbestedingswet een omvangrijk proces.

Om het proces met betrekking tot deze controle te versnellen tijdens de jaarrekeningcontrole adviseren wij om de werkzaamheden bij Team AO/IC in een eerder stadium uit te voeren. Over de exacte planning en inhoud van de controle zijn wij in overleg met Team AO/IC.

03 Actualiteiten

Management-
samenvattingAandachts -
punten

Actualiteiten

Disclaimer

Actuele ontwikkelingen bij de ontwikkeling en implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording bij uw provincie

Uw provincie dient in de jaarrekening over het boekjaar 2021 een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarstukken. Hoe deze verantwoording er uit komt te zien, waar deze in de jaarstukken moet worden opgenomen en wat de scope is van de verantwoording, is de afgelopen maanden onderwerp van gesprek geweest tussen verschillende organisaties zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK), de Koninklijke Nederlandse beroepsorganisatie van Accountants (NBA) en de commissie BBV. Inmiddels is op hoofdlijnen duidelijk hoe de rechtmatigheidsverantwoording er vermoedelijk uit gaat zien.

De rechtmatigheidsverantwoording zal naar verwachting worden opgenomen in de jaarrekening, met een specifieke regeling omtrent de nauwkeurigheid van de verantwoording en waarbij meer uitgebreide informatie in de paragraaf bedrijfsvoering wordt opgenomen. Hierbij zullen de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

- De rechtmatigheidsverantwoording is een onderdeel van de jaarrekening, waarbij voor de provincie een rapportagetolerantie geldt van maximaal 3% en minimaal 1% van de totale lasten. Provinciale Staten bepaalt in het normenkader deze tolerantie. Provinciale Staten heeft hierbij de keuze om minder nauwkeurig te worden geïnformeerd over eventueel geconstateerde bevindingen inzake rechtmatigheid. De rechtmatigheidsverantwoording valt onder het getrouwe beeld oordeel van de accountant.
- Scope: financiële rechtmatigheid zoals nu reeds is uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Het gaat alleen om de rechtmatigheidscriteria die geen getrouwe beeldcriteria zijn (voorwaarden-, begrotings- en misbruik- en oneigenlijk gebruikscriterium).

Onderstaand zijn de voornaamste gevolgen voor de accountantscontrole opgenomen:

- De accountant verklaart dat de door Gedeputeerde Staten opgestelde rechtmatigheidsverantwoording getrouw is (met 1% goedkeuringstolerantie). Deze verklaring wordt onderdeel van het getrouwheidsoordeel, het separate oordeel over rechtmatigheid zoals we kennen uit de huidige controleverklaring vervalt hiermee.
- Rechtmatigheidsfouten en onzekerheden hebben geen effect meer op het oordeel van de accountant. Wanneer de rechtmatigheidsverantwoording geen getrouw beeld geeft van de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden uitgaande van de door Provinciale Staten vastgestelde rapporteringstolerantie van maximaal 3% en minimaal 1%, heeft dit invloed op het oordeel van de accountant in de controleverklaring.

Voornaamste gevolgen voor de provincie zijn:

- Gedeputeerde Staten van uw provincie treedt in overleg met Provinciale Staten over de te hanteren rapporteringstoleranties voor de rechtmatigheidsverantwoording.
- De provincie identificeert de belangrijkste rechtmatigheidsrisico's in aansluiting op de toetsingscriteria en neemt deze op in een controleplan. Voorts moet worden bepaald op welke wijze deze rechtmatigheidsrisico's worden afgedekt (via systeemgerichte en gegevensgerichte (verbijzonderde) controles). Het controleplan moet met Gedeputeerde Staten worden afgestemd en structureel worden ingebed in de P&C-cyclus.
- De provincie dient rekening te houden met eventuele verbonden partijen waarbij de fouten en onzekerheden meegenomen moeten in de rechtmatigheidsverantwoording van de provincie.

Wij wisselen hierover graag met u verder van gedachten.

04 Disclaimer

**Management-
samenvatting**

**Aandachts -
punten**

Actualiteiten

Disclaimer

Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie is uitgevoerd in het kader van de door u verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing.

Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan dat deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel en deze bestrijkt daarom niet noodzakelijkerwijze alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

Wij attenderen u erop dat deze brief is opgesteld ten behoeve van het management van de gemeenschappelijke regeling BAR-organisatie en daarom niet zonder onze toestemming aan derden mag worden verstrekt.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
www.deloitte.nl

This report has been prepared solely for the use of the Audit Committee, Supervisory Board and Executive Board of Gemeenschappelijke Regeling BAR-organisatie and should not be distributed or quoted in whole or in part without our prior written consent. No responsibility to any third party is accepted as the report has not been prepared for, and is not intended for, any other purpose. As a consequence, we do not assume any liability or duty of care to any other person to whom this report is shown or into whose hands it may come.

The matters raised in this report are those which have come to our attention as a result of our audit and are those that we believe we need to bring to your attention. They are not a comprehensive record of all the matters arising and in particular we cannot be held responsible for reporting all Risks in the business or all internal control weaknesses. Any conclusion, opinion or comments expressed herein are provided within the context of our opinion on the financial statements as a whole, which will be expressed in our auditor's report. Similarly, the comments, observations and recommendations involving systems and procedures should not be read as an opinion on the internal control structure and its operation.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu", or other related names.

The 'General Terms and Conditions for Services Deloitte Netherlands, May 2018' registered at the Chamber of Commerce under number 24362837 apply to all engagements under which Deloitte performs services. Deloitte Accountants B.V. is registered with the Trade Register of the Chamber of Commerce and Industry in Rotterdam number 24362853.

© 2019 Deloitte Accountants B.V. All rights reserved.
Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited